

ГОДИНА I.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 81.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО.
— ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.

Трагедија у 5 чинова, с певањем, написао др. Лаза Костић, за позорницу удесио А. Хаџић,
музика од А. Максимовића.

(Наставак.)

Максим.

Марс! Већ не мож' бољи бити Марс!
Тако ми Венере, постаћу сликар, сабићу у
тиеву сва мазала млетачка, па ћу обесити
ту тиеву о једну просјачку реч, нех иде
просити милости у бога за грешне душе.
Сликар ћу постати, вере ми, и Венере ми;
— ал' студија је мучна!

Милош (Анђелији клањајући се).

За један час опет сам поред вас,
На часак само, ил' на живот вас!

Анђелија (одлазећи замишљено).

На часак само, ил' на живот вас? (Оде.)

Милош.

Је л' братски зборит' вољан Максим мој?

Максим.

На име Милош одзивам се ја!

Милош.

У место њега велим: вољан је!

Максим.

А ја сам вољан место Максима.

Милош.

Да Макси несам богом побратим,
Приступио б', поклонио б' му се,
Господарској му прич'о милости,
Да имам главну једну молбу на њ
Изрећи што је подузме ме страх;
Ал' побратим — —

Максим.

Тек иште братски дуг?

Милош.

Дуговечан у дугу да си том!
Тај рачун други век размршује,
У срцу своме не бројаш га ја!
Да несам, рекох, Макси побратим,
Обиш'о би га гипком беседом
О муци својој, својој невољи,
Анђелијиним уздисајима;
Испис'о би му живим жељама
Из другог света боље среће над.

Максим.

Из другог света? Лепа жеља баш!
До душе скромна жеља, побожна,
Са другим светом друга световат'!

Милош.

Из другог света? Лепа жеља баш!
Од бољег таста него што је Дужд!
Ал' Максиму сам богом побратим,
И побратим је крвљу мени он, —
У име Бога, у име крви те
И побратимства тог те преклињем:
Уступ' ми, побро, твоју невесту,
Не љубећи је, љубећем је дај!

Максим (за себе.)

Страховито је, ох, страховито,
Страховито је мучна студија!

(Диге руке на једно распетије.)

Ох, мучениче ти божанствени,
Што свету некад дође у помоћ,
Помови ми испод тог терета!

(Кледне пред икону, и клоне главом на колено.)

Милош (за себе.)

Притискује га тешким сузобом
Синовљи дуг и побратимства свест;
Прегорел' свога родитеља срам
За спаситељски опроштај је грех!
Па то због мене. Побро! Максиме!
Опозивљем! Чуј, Максиме, ох, чуј!
Где збори Бог, нећ ћути грешан створ!

(Дотиче се рамена максимових, овај га отискује)

(Клекне за Максимом.)

Максим (за себе.)

Да одбијем? Да само одбијем?
Па више ништ' — а шта ће рећи он?
Насмешиће се тек к'о војводе,
Младожења кад хтедох бити ја;
Ох, кад се сетим осмешкаја тих
Од пете ме до главе проигра,
На грлу би им уста прогриз'о,
Нек вечни смеј — ох, спаситељу мој!

Милош (за себе.)

Божанствен лице, гласат' не чујем,
Што очајнима њиме говориш,
Ал' осећам ти станајућу гроз.

Максим (за себе.)

Ил' да му кажем нечувену реч,
И заклетве свечане окове
На испотајном сужњу обијем,
Да кажем тајну, да исповедим —
Ал' не ће ли је рећи невести?
А нева Дужду, Дужде освети,
Освета ножу, нож ће Милошу, (устаје.)
А Милош Богу живу! (Милошу)

Милошу!

Анђелија је твоја, води је!

Милош.

Још није, побро, чуј ме! —

Максим.

Води је!

Милош.

Ал' послушај ме, није! —

Максим.

Води је!

Милош.

Предомислио сам се —

Максим

(дули ногом; опруженом руком.)

Води је!

(Наставиће се.)

Д И С Т И Њ А

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Дона Дијана,“) приказивана је први пут у у среду 20. децембра. Нас овлађује неко особено задовољство, да не речемо понос, кад видимо где се на нашој позорници приказују комади тако изврене вредности као што је овај, с којим хоћемо да упознамо нашу публику. Ово позоришно дело заузима у репертоарима свију знатних позоришта јевропских стално место, и најбоље међу њима, бечко дворско позориште, приказује га сваке године. Дона Дијана је шпанскога порекла, што се и по замислу и по кроју целог дела може лако приметити. Нама је можда необично провести читаво вече око тога, како ваља поступати, да се загреје хладно срце женско и да се освоји девојка, којој немарност према мушком полу граничи мал' не до презирања. Шпањолцу то није досадно; он улаже у то своју сујету, да победи женску немарност, а ваљда и своје честољубље да јој даде осетити, колико он уме да ствара и управља њезиним осећајима и да влада њезиним слабостима; хоће рећи, колико је надмоћнији од ње, — и за то њему, поштоваоцу женских врлина, није мале ни

који труд. Народ који се толико може занимати са својим женскињем, мора бити образован, јер женскиње је душа породичног и друштвеног живота, па како то данашњи трезвени век схвата, то му је омилело једно позоришно дело, у коме се разглаба женско срце у свима његовим кретањима. Ту лежи управо узрок, што је Дона Дијана постала грађанка целог образованог света, што је проговорила скоро свима образованим језицима, и ми се обрадовасмо не мало кад је чусмо с наше позорнице говорити српски.

Исто тако може бити необичан крој говора у томе делу нама, који смо већином кратко насађени кад говоримо са женскињем, али баш за то, што не држимо да наш начин поступања одговара ономе друштвеном начелу, које одређује женској првенство у друштву — морамо се ми, Срби, двогубо радовати, што са наше позорнице можемо да гледамо боље прилике него што нам се указују у друштву, и да се учимо бољем поступку према нашем женском свету, него што га практикујемо. — На послетку и то нам мора мило бити, кад видимо наше глумце приказивати комад, који зарад

својих финоћа изискује добру глумачку снагу, и ако смо управи обвезани за избор, то смо не мање захвални јој и дружини на голему труду, којег је уложила да нам тај комад разумљиво прикаже.

Да разгледимо ово дело потање.

Стари Дон Дијего, независни гроф од Барселоне, има јединицу ћерку, која будући млада, лепа и драгесна, што је при том наследница његова, привлачи сјајне просиоце из свију крајева. Не мислимо, да је само то узрок што се момци грабе за њу, јер писац нас при крају уверава, да неки од њих поштују лепоту и на другом женскињу, које нису наследнице грофовства, него поглавито, што је принципкиња хладна према мушком полу и што се решила да се не удаје. Није нужно, да човек буде Шпањолац те да с тога осети повређену своју шваљерију и да се баш зарад тога удвара; сваки човек граби се за оно што му се отимље, то је једно обележје његове мушке природе, која га гони, да уклања претреке у свачему — а најрадије у љубави — и да пролази кроз њих као победилац. Ту ваљда и лежи кључ, за што је Дона Дијана тако хладна према мушком полу, почем човек и не може бити пријатан кад се упиње у удварању. И мушкоче нису пријатне женске, које се намећу! Али мушко не иде бар с таким упорством да се допадне страном полу као женскиње. Дона Дијана одбија мушке с презором, а хоће да је сваки љуби. Ову основу њезинога чисто женског карактера узео је писац, да из ње сплете позоришну игру, ведру и веселу као што је љубав. Од тројице просилаца, Дон Цезар, принцип ургелски је један, који је с те основе пошао да осваја. Јер је природно по себи да ће Дијана, до сад вична да је мушки каде ласкаријама, погледати с већом пажњом на младог Цезара, ако овај дрзне да буде према њој хладнији, него што је она сама према њему. А кад девојка дође до тога, да гледа момка с већом пажњом — онда се оно друго разуме по себи.

Али није заслуга Дон Цезарева, што је ударио овим философским трагом; жестоки љубавници, као што је он, немају кад, да се баве с философским комбинацијама; за то је њему придоао даровити писац једнога ломоћника, по имену Перина, који будући тајник и повереник принципкињин, а љубавник њезине собарице Флорете, мора гледати да је доведе под капу, ако хоће сам да дође до своје љубавнице. Дон Цезар и Перин, то је Фауст и Мефисто у љубавном издању; то је етична снимка Шилеровог Вурма и Лесинговог Маринелија. Вурм је злочинац, јер згази срце, кад не може да га освоји, Маринелија је угуреуз, јер жртвује свачије срце само да се додвори своме господару; а Перин је лисица у јагњећем руну, који се безазлено сплетком и досетком игра са женским ср-

цем, као оно мачка с мишем док га не освоји, — али не да га прождере, него да га поклони другоме, и то све чини за то, да сам дође формално до женског срца, које фактично већ њему припада. Писац је Дон Цезара спустио до безвољног извршиоца Перинових мисли, и тиме је њега уздигао, јер да је другачије, да је он сам, лукави калкулатор, потамнела би у нашим очима његова жарка љубав према Дијани. А Перину је дао у руке оружје хумора за то, што је овоме као поверенику принцескињином лако опажати сваки покрет у њезином срцу и прислушкавати сваку жељу њезину. У таквом је положају победа извесна, и то поуздање весели и тако бистрог Перина до несташлука. Што се ова веселост стане у команду сенчити најпре са озбиљним презором Дијаниним, и касније, кад се већ заљуби, са њезином забуном а на крају чак и с трагичким замазом њезине љубоморе, то се отуд кроз цео комад повлачи свеж и живахан хумор, који местимце доводи слушаоца до усхићења. Дијана испрва хоће да се претвара да љуби, да би окрвила привидно хладног Дон Цезара, а за тим га исејала. Она га испрва мрзи за то, што је хладан према њојзи, али та мржња је баш опасна за њу, јер она је женска, у које се мржња за тили часак преруши у најжешћу љубав. Она куша своју женску нарав и подлеже сама: хоће да обмане другога, па превари саму себе, а кад се већ заљуби па види да није љубљена, она очајава док јој се Перин с целом публиком не насмеје у очи. Да би доспео до тога, морал лукави саветник Дон Цезарев да окуша њезину љубав. Љубомора је то средство, којим се поуздано издаје љубав, јер бојазна, да нам не измакне љубљени предмет, то је љубомора. Дон Дијего има још две нећаке на удају; обе су нашле себи заручника у онима, које је одбила Дијана. Дон Лујис беарски освојио је срце Доне Лауре, а Дон Гастон, гроф фоаски додворио се Дони Фениси. Лукави Перин, у споразуму с првим паром, удеси као да Цезар узима Лауру, и кад види, да је очајна љубомора овладала Дијаном, свршује се шала тиме, што Цезар пада на колена пред зљубљену Дијану и откривајући јој целу безносену сплетку проси у присуству оцајој њезину руку. Четири венчана пара и сва четири до ушију заљубљена: није ли то доста да се задовоље и најсмелији захтеви публике?! А шаљивчина Перин још на самом крају прапта се с нама у шали, претварајући се као да он узима своју Флорету само по невољи, да не би она сама остала неудата. Он имађаше у љубави прву реч и за то га је писац наградио давши му у делу последњу, која нас весели и пошто се спусти завеса. (Свршиће се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. ПРЕДСТАВА

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 27. ДЕЦЕМБРА 1872.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

ВОЈНИЧКИ БЕГУНАЦ.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕСМАМА, ОД Ј. СИГЛИГЕТИЈЕ, ПО СРБИ РАДА СТРАТИМИРОВИЋ.

О С О Б Е :

Гроф Монти, Талијанац	Лукић.
Драгиња, Његова жена	Ј. Маринковићка.
Доловић, пуковник	Марковић.
Монтијев тајник	Станчић.
Сен Жеран, Француз	Божовић.
Ружа, драгињина собарица	М. Недељковићка.
Мекићка, ковачица, удовица	Ј. Поповићева.
Рајко	Недељковић.
Грујица { њени синови	Рашић.
Јула, сродница мекићкина	Л. Хаџићева.
Неситовић, семиклушки бележник	Суботић.
Цветко, ковачки шегрти	Сokolовић.
Миљко, кројачки шегрти	Божовић.
Колотер	Степић.
Варошки комесар	Пешић.

Сељаци, војници, гости, коцари, свирачи, стража, ноћни блудници. — Збива се: прво одељење у Семиклушу; друго одељење у Милану; треће одељење у Пешти.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Од „Зборника позоришних дела“ изашле су досад четири свеске. У првој је свесци „Школски надзорник“, у другој „Шаран“, у трећој „Честитам“, и „Француско-пруски рат“, а у четвртој „Краљева сеја“. Прве две свеске стоје 20 н., трећа 30 н., а четврта 50 н. а. вр.

БОЛУЈУ: Л. ТЕЛЕЧКИ, Н. ЗОРИЋ.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.